

Хомич О. М. Формування цілісної особистості майбутнього психолога / О. М. Хомич // С. Практично-професійна підготовка студентів у системі вищої освіти: проблеми та шляхи вдосконалення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 7–8 грудня 2011 року / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Державна наукова установа «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [та ін.]. – Харків: ФОП Шейніна О. В., 2011. – 283–285.

Основною метою статті є дослідження конкретних рис характеру та якостей особистості у студентів спеціальності «Практична психологія» від часу їх вступу до навчального закладу та на момент отримання диплому про вищу освіту.

Ключові слова: майбутній психолог, риси характеру, особистість.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА Хомич О.М.

Сучасний світ вимагає від будь-якого фахівця в будь-якій сфері діяльності найбільшої ефективності праці. Це обумовлено цілим рядом факторів підвищення потреб сучасного суспільства. Довгий час тривають дискусії навколо професійного та особистісного становлення майбутніх психологів та практичних психологів. Залишається мало вивченим факт особистісного розвитку та становлення майбутніх психологів, відбиття на професіоналізмі особистісних якостей та індивідуальних властивостей кожного студента майбутнього-психолога.

Методологічна компетентність припускає знання психологом – практиком певних правил наукового пізнання, уміння застосовувати їх в процесі вирішення професійних завдань [11, с. 12]. А особистісна компетентність передбачає, в першу чергу, розуміння потреби своєї професії, глибокої внутрішньої мотивації, прагнення до постійного самовдосконалення та розвитку. Шлях практичного психолога від початку освіти за фахом та до отримання диплому професіонала стає шляхом самопізнання, внутрішньої боротьби та розуміння таких фактів життя, які раніше в їхньому житті були не прийняті та потаємні. Це все передбачає серйозну деформацію особистості молодих людей, формування відповідних якостей характеру та розвиток деяких рис, без яких становлення ефективного психолога-практика неможливе.

Деякі сучасні автори розглядають проблему становлення особистості майбутніх психологів з точки зору цілісної багатокомпонентної системи професійно-значущих якостей та навичок (А. А. Бодальов, В. В. Стилін, К. М. Гуревич, Г. А. Бєрулава та ін.) [7, с. 125]. Ми намагалися в своїй роботі прослідкувати за формуванням та розвитком у майбутніх психологів окремих якостей особистості та рис вдачі шляхом проведення лонгітюдного

констатууючого експерименту з виявленням базових характеристик та якісним аналізом змін, що відбулися протягом років навчання.

Питання забезпечення високої якості освіти безпосередньо пов'язане з такими категоріями як розвиток, самореалізація, самоповага, здоров'я, адаптивність, самооцінка. Урахування визначених понять в ході реалізації навчального процесу має стати пріоритетом у наближенні системи освіти України до європейських стандартів [5, с. 2]. Сучасний ВУЗ у змозі дати молоді всі необхідні умови для саморозкриття на професійному та особистісному рівнях.

Таким чином основною метою нашого дослідження є виявлення конкретних рис характеру та якостей особистості у студентів спеціальності «Практична психологія» від часу їх вступу до навчального закладу та на момент отримання диплому про вищу освіту.

Для більш глибокого розуміння проблеми був проведений аналіз наукових теоретичних джерел, що вміщують в собі деякі суперечності більш суб'єктивного порядку, які можуть нам указати на ймовірність доказовості нашого припущення.

Характер – індивідуальне поєднання стійких психічних особливостей людини, що обумовлюють типовий для даного суб'єкта спосіб поведінки в певних життєвих умовах і обставинах. У структурі характеру виділяють зазвичай 2 групи рис. До 1-ої групи рис відносять ті, в яких виражається система стосунків людини до дійсності. У них можна виділити такі основні види рис: ставлення до інших людей, до праці і її результатів, до самого себе. До рис характеру, що виражають ставлення до інших людей, ставлення, наприклад, такі позитивні риси, як чуйність, гуманність, щирість, правдивість. До 2-ої групи рис належать вольові, визначальне уміння і готовність управляти своєю поведінкою відповідно до певних принципів. До вольових рис належать такі позитивні риси, як цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, самовладання, витримка, мужність, сміливість, або, відповідно, негативні риси – упертість, нерішучість, боязкість. Вирішальний вплив на формування характеру людини надає соціальне середовище. Формуванню рис характеру в процесі виховання сприяє створення відповідних ситуативних психічних станів. Якщо певний психічний стан виникає достатньо часто, то він може поступово закріпитися і стати рисою характеру [1, с. 543].

Таким чином, для аналізу був виділений цілий ряд рис характеру.

Основним методом дослідження стало опитування (психологічне тестування). Використані методики: 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла, Фрайбурський особистісний опитувальник (форма В), тест-опитувальник ЕРІ (адаптація В. М. Русалова). Вибірка складала 22 студенти спеціальності «Практична психологія» (19 дівчат, 3 юнаки), контрольна вибірка складала 30 студентів спеціальностей «Початкова освіта» та «Технологічна освіта» (19 дівчат, 11 юнаків).

Протягом першого навчального семестру зі студентами трьох груп різних спеціальностей були проведені психологічні тести на виявлення

індивідуальних властивостей особистості (тест-опитувальник ЕРІ (адаптація В. М. Русалова)) та рис особистості (16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла, Фрайбурський особистісний опитувальник (форма В)). Отримані результати були кількісно та якісно оброблені. Такі ж саме методики були проведені з тими ж самими студентами через 4 роки навчання (у 8 навчальному семестрі). Отримані результати дають нам приблизне уявлення про те, як вибір спеціальності на початку фахової освітньої діяльності впливає на формування та розвиток особливих рис особистості під час безпосереднього здобуття освіти.

За результатами дослідження студенти спеціальності «Практична психологія» протягом років навчання за фахом набули певних професійно-необхідних особистісних якостей. Це виявляється у зміні базового рівня конкретної якості характеру в той чи інший бік для ймовірного покращення ефективності в майбутній праці. У той час як у студентів інших спеціальностей відповідні риси або не розвивалися зовсім, або навіть мали зворотну тенденцію в розвитку.

На базі отриманих даних можемо зробити висновок, що, під час навчання на спеціальності «Практична психологія» майбутні фахівці набувають не лише теоретичної та практичної підготовки, але й формуються як особистості. Освітній процес розвиває у студентів відповідні риси характеру, що знадобляться їм у професійному становленні. Свідомий вибір майбутньої професії та успішне навчання в багатьох випадках змінюють світосприйняття молодого людини, її світогляд.

Необхідно подальші дослідження будувати з точки зору цілісного обстеження студентів на предмет виявлення когнітивних змін, змін у сфері самосвідомості особистості, суб'єктивного контролю, рівня емпатії та рефлексії та інших компонентів особистості, що можуть бути розвинені або сформовані при успішній взаємодії освітнього процесу та саморозвитку особистості.

Література

1. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психодиагностике. СПб.: Питер, 2001.
2. Загальна психологія. за ред. С. Д. Максименка. – Вінниця, 2004.
3. Додаток 1 до наказу Міністерства освіти і науки України від 19.06.2008 р. № 554 КОНЦЕПЦІЯ розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2012 року.
4. Лушин П. В. Психология личностного изменения. – М.: Наука, 2002.
5. Мещеряков Б. Г., Зинченко В. П. Большой психологический словарь, 3-е изд., 2002.
6. Якиманская И. С. Методология и диагностика в психологическом исследовании. – Оренбург: ОГПУ, 2001.